המפקיד פרק שלישי בבא מציעא לט.

ס"ג **נטושים על כרחן דכתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה.** היינו על כרחו: **אפקעתא דמלכא.** מלות המלך: **רטושים מדעתן דכתיב אם על בנים רוטשה.** היינו מדעתו ולא שניה דכתיב ריסיה דקרקע וקס שמון בעמך היו ירמיס שלא יכאו מוריס עליהם וכל מבלריך יושד יגלו בגולה מאיליהן ושאתרו העירות שדודין מאין איש כשוד שלמן בית ארבאל ביום מלחמה כשודדין הבאין למלחמה על ידי מארב על עם היושב בשלוס שלא מזהרו בהם לברוח מפניהם ושודדים את הכל וכמיהו (ירמיה יג) הגלת יהודה כולה הגלת שלומים מתוך ישיבת שלום באין מחריד הגלס נבוכדנצר. בית ארבאל תרגם יהונתן בית מארב אלי"ף למ"ד יתרים בו כמו (הושע ג) יענו את יזרעאל שהוא לשון זריעה ולא לשון עיר. ומדקא אמר יושד כשוד שלמן בית ארבאל מכלל דהכהו יומא לאו בית ארבאל בייס מלחמה הוה אלא מורך גא בלבם והמה עוזבים אם על בנים והולכים להם מדאגת האויב שמא יבא עליהם: **רועשה.** נעזבה: **וכולן.** מפ' לקמיה אהייא קאי וכללא לאתויי מאי: **שמין להם כאריס.** אם יבאו הבעלים יטלו אלו בשבח קרקעות ופירות כמנהג אריסי המקום: **הפא זריז ונשכר הוי.** (א) ויטול הכל: **דאילו הפס זריז ונשכר.** דכיון ששמעו בו שמת כי נחת לה אדעתא דכולהו פירי נחת אבל הכא אלא שמעו שמת לאו אדעתא דכולה נחית אלא ליטול כאריס בכל שנה ושאר פירות יהו מונחין: **נכסי אשתו.** נכסי מלוג שהוא אוכל פירות והקרן שלה: **הוליא הרבה ואכל פירות קימעא.** קודם שמת או שנירשה: **הא לא דמיא.** תרוצא הוא. הא דנכסי שבויין להא דאשתו קטנה דמי: **קטנה.** שהיא יתומה שהשיאוה אמה ואחיה ואין קידושין תופסין בה מן התורה אלא מדברי סופרים לפיכך יוצאה כמיאון בע"כ אם תמאן: **כמוליא על נכסי אחר דמי.** ואם הוליא ולא אכל כדי הוצאתו שמין לו כאריס: **דלא סמכא דעתיה.** שיהא מוחזק בידו דדוגא שמא תמאן בו: **הקינו ליה רבנן.** ליטול כאריס: **כי היכי דלא ניפסדינהו.** שלא יקלקל הקרקעות לזורען תמיד ולא יעבוד ולא יעדור כרמים: **לאיסוויי הא דרב נחמן.** בורח מחמת מרדין: **ילא לדעת אין מורידין.** דכיון שהיה שפוי בדעתו ולא ליהו בלבתו לילך לנכסיו ש"מ לא ניחא ליה: **בורח הרי הוא כשבוי.** שאין דעתו מיושבת עליו מחמת שהוא בהול: **מחמת הרגא.** שאין לו ממה לפרוע כסף גולגלתו למלך ובורח לפני בוא הזמן: **היינו יולא לדעת.** שאין כאן בהלה: **מחמת מרדין.** שהרג את הנפש ופרסאי הורגין על שפיכות דמים כדאמרינן בבבא קמא (דף קח.). מרדין היא לשון פרסי וכן מפורש בשערים דרב האי גאון (שער מ): **מעמידין אפוטרופוס.** להכניס דבר המוכן ויהא שמור לבעלים ואח"כ מורידין קרוב להשבית וליטול כאריס: **ובוקים אפוטרופוס לעולם.** שלא יטול כלום: **אפוטרופא לדיקנני לא מוקמינן.** אין בית דין טורחין לבקש אפוטרופוס לאנשים גדולים שנתמלא זקנם לפי שלא ימצאוהו. דבשלמא ליתמי איכא דשמע להו והוי אפוטרופוס לדבר מצוה אבל לדיקנני לא שמעי להו: **אין מורידין קטן לנכסי שבוי.** ואפילו הוא ראוי ליורשו דקא מפסיד להו ומוטב שיורידו להם אים נכרי: **ולא קרוב.** הראוי לירש בנכסי קטן לעשות ולאכול כדמפיים טעמייה דכיון דקטן לא ידע לאמחוי אתא האי קרוב לאחזוקי בהן ולומר לחלק ירושתו בא וטוב להם להוריד אים נכרי דלא מצי למטען בהו ירושה: **ולא קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן.** כגון קטן שים לו אח מאב ואותו אח מאב ים לו אח מאם דאים נכרי הוא אלא קטן אין מורידין אותו אח מאם לנכסי קטן מחמת קורבת אחיו של זה שהוא אח של קטן דאתי לאחזוקי בהו לגורך אחיו ויאמר נכסים הללו של אחי מאמי הם שנפלו לו מאביו ואלו לאחלקו בהו: **באחי מאימא.** כדפרישת שזה אח מן האם לאחיו של קטן מן האב: **ש"מ מרב הונא.** דאמר אין מורידין קרוב לנכסי קטן שמא יחזיק בהם מחמת ירושה אבל אחר שאין לו טענת ירושה מורידין ולא חיישינן שמא יטענו אביו של קטן מכרם לי ואכלתים שני חזקה ש"מ אין מחזיקין בנכסי קטן אם לא אכל בפני האב שלא שנים שאכלן בפני הקטן חזקה: ואפי'

וכולם שמין להם כארים. אנטושים דרשב"ג קאי כדמסיק פי' רש"י דבשבוי (א) שמעו שמתו אוכל כל הפירות ואם יבואו הבעלים קודם שיאכל הפירות יטול כשאר אריסין ויחזיר השאר ובנטושים דלא שמע שמת לא יאכל כל הפירות אלא שמין הפירות שיאכל כשאר אריסין למחצה לשלים ולרביע ולא יאכל כלום בחנם וקשה דאמאי משני לעיל לילך ולמכור תנן ליטני לילך ולאכול תנן דהא אפילו לאכול בחנם אינו יורד ועוד מאי פריך בתר הכי אף בניהם כלל לא הא ודאי אין לו כלל אפילו למ"ד מורידין כיון שאין לו אלא כארים נכרי ועוד מאי פריך מהמוליא הוצאות על נכסי אשתו דהתם יורד לאכול כל הפירות אבל הכא אינו יורד כי אם בתורת אריסות ותו דאמר שמואל לקמן שבוי שבויים קמה לקצור מעמידין אפוטרופוס וקוצר ובוצר ואח"כ מורידין קרוב ולנכסי ומעיקרא אמאי אין מורידין קרוב כיון שלא יאכל הפירות בחנם לכך נראה דודאי שכל הפירות אוכל בחנם ואם זבל ומרש וזרע ובעלים באו קודם שקצר יטול כארים שכר טרחו ועמלו וגרע וכן לא"ת אין אין להו שאין כארים ולכך אין מורידין דלמא מפסיד להו לפי שירא שיבואו הבעלים קודם שיקצור ויאכל ולא יטול כלום ולא ישנים הקרקע אלא כל מה שיעלא יאכל בחנם כדין קרוב היורד לנכסי שבוי והשתא פריך שפיר כיון שאוכל כל הפירות כשיבואו הבעלים קודם שילקט אמאי טוטל כארים טפי מהמוליא הוצאות על נכסי אשתו כו' והא דקאמר ואילו התם זריז ונשכר פי' כששמע הבעלים ממשמשים ובאין מניחין אותו לקדש ולתלוש אע"פ שהפירות יפוי הרבה מעמלו כיון שאם לא יקדש אין משלמין טרחו אבל הכא בנטושים אם באו בעלים אין מניחין אותו לתלוש כיון דלא מפסיד מידי דשיימי' להו כארים: **אמר שמואל שבוי שנשבה מורידין.**

ת"ש והאמרה שמואל מדא זימנא וי"ל דה"ק אף על גב דכשבוי מורידין יצא לדעת אין מורידין: **היינו לדעת.** דמסתמא לא פליג אשמואל מדלא קאמר אף בורח אלא אף יוצא לדעת:

ש"מ מדרב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן ואפי' הגדיל. פרש"י מדאמר רב הונא אין מורידין קרוב הא בכל מורידין ובשה דבלא רב הונא כמה משניות יש שמעמידין אפוטרופוס לנכסי יתומים פרק הניזקין (גיטין דף נב.) מנה כ"ד לא יפצע ועי"ק היכי מוכח מדרב הונא דאין מחזיקין דלמא אי טוען שני חזקה מועיל והא דמורידין נכרי משום דליכא למיחש למידי דע"כ כיון דמורידין א"כ יש לו לדעת לומר הבא עדים שלקחת מאבי והכי נמי יש לו לדעת ולמחות בסוף כל שלשה וכי

ובוקים אפוטרופוס לעולם. אלא יטול כלום: **אפוטרופא לדיקנני לא מוקמינן.** אין בית דין טורחין לבקש אפוטרופוס לאנשים גדולים שנתמלא זקנם לפי שלא ימצאוהו. דבשלמא ליתמי איכא דשמע להו והוי אפוטרופוס לדבר מצוה אבל לדיקנני לא שמעי להו: **אין מורידין קטן לנכסי שבוי.** ואפילו הוא ראוי ליורשו דקא מפסיד להו ומוטב שיורידו להם אים נכרי: **ולא קרוב.** הראוי לירש בנכסי קטן לעשות ולאכול כדמפיים טעמייה דכיון דקטן לא ידע לאמחוי אתא האי קרוב לאחזוקי בהן ולומר לחלק ירושתו בא וטוב להם להוריד אים נכרי דלא מצי למטען בהו ירושה: **ולא קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן.** כגון קטן שים לו אח מאב ואותו אח מאב ים לו אח מאם דאים נכרי הוא אלא קטן אין מורידין אותו אח מאם לנכסי קטן מחמת קורבת אחיו של זה שהוא אח של קטן דאתי לאחזוקי בהו לגורך אחיו ויאמר נכסים הללו של אחי מאמי הם שנפלו לו מאביו ואלו לאחלקו בהו: **באחי מאימא.** כדפרישת שזה אח מן האם לאחיו של קטן מן האב: **ש"מ מרב הונא.** דאמר אין מורידין קרוב לנכסי קטן שמא יחזיק בהם מחמת ירושה אבל אחר שאין לו טענת ירושה מורידין ולא חיישינן שמא יטענו אביו של קטן מכרם לי ואכלתים שני חזקה ש"מ אין מחזיקין בנכסי קטן אם לא אכל בפני האב שלא שנים שאכלן בפני הקטן חזקה: ואפי'

מסורת הש"ס

(א) [לקמן קו. קט.].
(ב) כתיבות עט:. (ג) נ"ל דאמר ר"י אמר רב חסדא וכן הוא בכתיבות פ. [ועי' תוס' יבמות קז. ד"ה דאמר].
(ד) כתיבות יח: [ע"ש בתוס'].

תורה אור השלם

ו והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חית השדה כן תעשה לכרמך לזיתך: שמות כג יא
2 וקאם שאון בעמך וכל מבצריך יושד כשוד שלמן בית ארבאל ביום מלחמה אם על בנים רטשה: הושע י יד

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וטלס ימי' דבשנו ששמעו בו שמת וכו' וכנטושים דלא שמעו בו שמת לא:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה הפא פי' ויטול הכל. נ"ב עי' תוס' ד"ה וטולן (ועמ"ש רבינו נח"מ סי' רפ"ה פ"ק ז):

מוסף רש"י

אפקעתא דמלכא. המלך ביטל מלוגיעה (לקמן קו. ע"ש). מה שהוציא. אם נישה (כתובות עט:). אשתו קטנה. יתומה שהשיאתה אמה ואחיה יכולה למאן, כמוציא על נכסי אחיהדמי. ואם מיאנה בו שתין לו שנת שהשנים ובטל כמשפט אריסי המדינה (שם פ:). דלא ליפסדינהו. שלא יכפיף ויקלקל הקרקעות ויאכל ולא יסנה, שהוא שמא תמלון, יכיון דשיימינן ליה כאריס הו לא מפסיד להו, מימר אמר שמא לא תמלון ואם תמלון הרי אבטיל שכחו לפי עמלי (שם). אין מחזיקין בנכסי קטן. המחזיק בנכסי קטן ג' שנים, אינה חזקה, דסלי דלא מיחה מכאן לקטן הוא (שם יז:).

עין משפט
נר מצוה

נד א מיי' פ"ז מהלכות נחלות הל' ה סמג עשין נז טוש"ע מ"מ סי' רפה סעיף ב ועי"ש:
נה ב מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סח סעיף ז:
נו ג מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף י:
נז ד ה מיי' פ"ז מהלכות נחלות הל' ה סמג עשין נז טוש"ע מ"מ סי' רפה סעיף ב:
נח ו מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ג:
נט ז מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ב:
ס ח ט י מיי' שם פ"ח הל' ח ב סמג עשין נז טוש"ע מ"מ סי' רפה סעיף ו:
סא כ מיי' פי"ל מהל' טוען ונטען הל' ז סמג עשין לה טוש"ע מ"מ סי' קמט סעיף יט:

רבינו חננאל

תנא וכולן שמין להן כארים. אוקימנא כרשב"ג דאמר שמעתי שהנטושין כשבויין. וסבר האי תנא כשבויין ולא שבויין כשבויין שאם תפשו דאין מוציאין מידם ולא שבויין דאלו גבי שבויין אם קדם ותלש ואכל הרי זה זריז ונשכר ואלו גבי נטושין שמין להן כארים. ואקשינן מאי שנא מהא דתנן המוציא הוצאות בנכסי אשתו הוציא הרבה ואוכל קימעא מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל וכו' אסיק' תיקנו להן רבנן לשום להן כארים כי היכי דלא ניפסדינהו לנכסי. ודייק' וכולן לאתויי שבוי שנשבה שמורידין קרוב לנכסיו. יצא לדעת אין מורידין קרוב לנכסיו מאי טעמא דאמר' מכדי לדעת יצא היה לו להוריד קרוביו לנכסיו כיון שלא הוריד הוא גם אנו אין מורידין אבל הבורח מחמת מרדין כלומר הבורח מחמת נפשות מורידין קרוב לנכסיו דאמר' מחמת טירדא הוא דלא הורידם וקיימא לן כשמואל דהא רב נחמן קאי כותיה הלכך במקרקעי מורידין קרוב לנכסי נטושין וכששמעו בהן שמתו מורידין אפילו (ו) לנכסי נטושין. ומטלטלי אם תפשו אין מוציאין מידם ואם לא תפשו מפקידין אותן ביד נאמנין. (ז) ואם נראין הדברים שמתו אע"פ שאין עדות ברורה במיתתן נותנין אותן ליורשין. פי' אפוטרופא לדיקנני כלומר לאדם גדול בעל זקן אין מעמידין לו אפוטרופוס. וקיימא לן כשמואל דאמר מורידין קרוב לנכסי שבוי דהא רב הונא דתלמיד רב הוא אמר אין מורידין (קרוב) [קטן] לנכסי שבוי דלמא מפסיד להו ולא קרוב לנכסי קטן הא גדול ואפי' קרוב בנכסי שבוי

(ו) נראה דל"ל אפילו לנכסי רשיעין ועי' בש"מ מלן מב"כ כשם הרא"ש ז"ל.
(ז) נראה דל"ל כגון שנבא ממיס שלין לסם סוף וכיוצא בו ועי' בהמגיד ובש"מ מ"מ פ"ם רפד.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com